

**ENSEFALOPATIYALAR VA ULARNING TURLARI, KELIB CHIQISH
SABABLARI, DAVOLASH USULLARI**

**Kenjaev Yodgor Mamatqulovich,
Alimova Zebiniso Farxodjon qizi
Choriev Shohjahon Xabibullo o'g'li**
*Termiz iqtisodiyot va servis universiteti
Tibbiyot fakulteti katta o'qituvchisi,
Termiz iqtisodiyot va servis universiteti
Tibbiyot fakulteti o'qituvchisi,
Termiz iqtisodiyot va servis universiteti
Tibbiyot fakulteti talabasi,
Termiz sh., Farovon massivi 43B-uy
Email:yodgortmatb@gmail.com*

Annotatsiya: Ushbu maqolada ensefalopatiyalar tushunchasi, ularning turlari, kelib chiqish sabablari, tashxislash usullari va davolashdagi zamonaviy yondashuvlar muhokama qilinadi. Ensefalopatiyalar — markaziy asab tizimining shikastlanishi natijasida paydo bo'ladigan patologik holatlar bo'lib, ular inson hayoti sifatiga jiddiy ta'sir ko'rsatadi. Maqolada erta tashxis va davolash muhimligi, shuningdek, profilaktika choralari yoritilgan.

Kalit so'zlar: ensefalopatiya, markaziy asab tizimi, tashxislash, davolash strategiyalari, profilaktika.

**ЭНСЕФАЛОПАТИИ И ИХ ВИДЫ, ПРИЧИНЫ, МЕТОДЫ
ЛЕЧЕНИЯ**

**Кенжаев Ёдгор Мамадқулович,
Алимова Зебинисо Фарходжон кизи,
Чориев Шохжахон Хабибулло ўғли**
*Термизский университет экономики и сервиса,
Старший преподаватель факультета медицины,
Термизский университет экономики и сервиса,
Преподаватель факультета медицины,
Термизский университет экономики и сервиса,
Студент факультета медицины,*

*Город Термиз, массив Фаровон, дом 43Б
Email: yodgortmatb@gmail.com*

Аннотация: В данной статье рассматриваются понятие энцефалопатий, их виды, причины возникновения, методы диагностики и современные подходы к лечению. Энцефалопатии — это патологические состояния, возникающие в результате повреждения центральной нервной системы, которые значительно влияют на качество жизни человека. В статье акцентируется внимание на важности ранней диагностики и лечения, а также на профилактических мерах. **Ключевые слова:** энцефалопатия, центральная нервная система, диагностика, стратегии лечения, профилактика.

ENCEPHALOPATHIES AND THEIR TYPES, CAUSES, TREATMENT METHODS

**Kenjaev Yodgor Mamatqulovich,
Alimova Zebiniso Farxodjon qizi,
Choriev Shohjahon Xabibullo o'g'li**

*Termiz University of Economics and Service,
Senior Lecturer, Faculty of Medicine,*

*Termiz University of Economics and Service,
Lecturer, Faculty of Medicine,*

*Termiz University of Economics and Service,
Student, Faculty of Medicine,*

*Termiz city, Farovon district, 43B house
Email: yodgortmatb@gmail.com*

Abstract: This article discusses the concept of encephalopathies, their types, causes, diagnostic methods, and modern approaches to treatment. Encephalopathies are pathological conditions that arise from damage to the central nervous system, significantly affecting the quality of life. The article emphasizes the importance of early diagnosis and treatment, as well as preventive measures. **Keywords:** encephalopathy, central nervous system, diagnosis, treatment strategies, prevention.

Kirish

Ensefalopatiya — markaziy asab tizimidagi funksional yoki struktur oʻzgarishlar bilan tavsiflanuvchi holatdir. Bu shikastlanish turli omillar, jumladan, toksik, ishemik, infeksiyon yoki metabolik jarayonlar taʼsiri natijasida yuzaga keladi. Uning tarqalishi, xususan, zamonaviy stress va ekologiya holatlari bilan bogʻliq ravishda oshib bormoqda. Bu patologiyani erta aniqlash va davolashning zamonaviy strategiyalarini ishlab chiqish dolzarb masala hisoblanadi.

Materiallar va metodlar

Tadqiqot doirasi:

1. Markaziy asab tizimi patologiyasi boʻlgan 150 nafar bemor tadqiq qilindi.
2. Diagnostika uchun MRT, KT va EEG (elektroensefalogramma) kabi usullardan foydalanildi.
3. Qon va biokimyoviy tahlillar orqali metabolik holatlar oʻrganildi.

Analiz usullari:

1. Ensefalopatiyalarning turlari va sabablarini aniqlash uchun statistik tahlil qoʻllanildi.
2. Davolash samaradorligini baholash uchun 6 oylik monitoring amalga oshirildi.

Natijalar:

1. Ensefalopatiyalar tasnifi:

Mazkur tadqiqotda ensefalopatiyaning tasnifiga koʻra, tashhis qoʻyib oʻrganilgan 150 nafar bemorlarni quyidagi turlarga ajratildi:

- 33 % bemorlarda tugʻma ensefalopatiyalar, yaʼni genetik mutatsiyalar va homiladorlik vaqtidagi turli patologiyalar sababli paydo boʻladi.
- 77 % bemorlarda ortiqtirilgan ensefalopatiyalar, yaʼni ishemik, toksik, infeksiyon yoki travmatik jarayonlar natijasida rivojlangan.

2. Etiologik omillar:

1. **Toksik taʼsirlar:** alkogolizm, ogʻir metallar va kimyoviy moddalar.
2. **Metabolik buzilishlar:** qandli diabet, gipotireoz yoki giperglikemiya.
3. **Ishemik holatlar:** qon aylanishining buzilishi va gipoksiya.
4. **Infeksiyon omillar:** viruslar, bakteriyalar va zamburugʻlar.
5. **Travmatik jarayonlar:** bosh miya shikastlanishlari va postkontuziya holatlari.

3. Diagnostika imkoniyatlari

1. **Magnit-rezonans tomografiya (MRT):** markaziy asab tizimi tuzilmasidagi o'zgarishlarni aniqlaydi.
2. **Elektroensefalogramma (EEG):** miya elektr aktivligini baholash.
3. **Laboratoriya tahlillari:** qon biomarkerlari, shu jumladan, CRP, glyukoza va elektrolitlar darajasi.

Параметр	Среднее	Стандартное отклонение	Минимум	Максимум
Гемоглобин (г/дл)	16.0	1.41	14.0	18.0
ОКТ ($10^9/л$)	9.0	2.83	6.0	14.0
Глюкоза (мг/дл)	98.0	5.83	90.0	105.0
АЛТ (U/л)	33.0	7.91	20.0	45.0
АСТ (U/л)	30.0	7.91	25.0	40.0
Креатинин (мг/дл)	0.9	0.07	0.8	1.0
Мочевина (мг/дл)	34.0	2.83	30.0	38.0
Электролиты (мэкв/л)	141.0	0.50	140.0	142.0

1-jadval. Bemorlardan olingan qonning biokimyoviy tahlili. □

Gemoglobin (g/dl):

- O'rtacha qiymat 16.0 g/dl, standart xato 1.41 g/dl.
- Mahsus minimal qiymat 14.0 g/dl, maksimal 18.0 g/dl.
- Bu ma'lumotlar gemoglobinning normal darajasidagi diapazonga ishora qiladi va standart xato, talabga ko'ra, umumiy har doimgi variativlikni ko'rsatadi.

□ OKT ($10^9/l$):

- O'rtacha qiymat 9.0 $10^9/l$, standart xato 2.83 $10^9/l$.
- Maxsus minimal 6.0 $10^9/l$, maksimal 14.0 $10^9/l$.
- OKT darajasining o'rtasidan kam va ko'p bo'lishi immun tizimining ishini ko'rsatishi mumkin.

□ Glyukoza (mg/dl):

- O'rtacha 98.0 mg/dl, standart xato 5.83 mg/dl.
- Maxsus minimal 90.0 mg/dl, maksimal 105.0 mg/dl.
- Glyukoza darajasi normal, lekin standart xato ozgina ko'p.

□ ALT (U/l):

- O'rtacha 33.0 U/l, standart xato 7.91 U/l.
- Maxsus minimal 20.0 U/l, maksimal 45.0 U/l.
- ALT - jigar faoliyatini ko'rsatuvchi ferment. Uning o'zgarishi jigar kasalliklarini ko'rsatishi mumkin.

□ **AST (U/l):**

- O‘rtacha 30.0 U/l, standart xato 7.91 U/l.
- Maxsus minimal 25.0 U/l, maksimal 40.0 U/l.
- AST ham jigar kasalliklariga ishora qiluvchi parametrlar.

□ **Kreatinin (mg/dl):**

- O‘rtacha 0.9 mg/dl, standart xato 0.07 mg/dl.
- Maxsus minimal 0.8 mg/dl, maksimal 1.0 mg/dl.
- Bu parametrlar belakning yoki pochka faoliyatining holatini ko‘rsatishi

mumkin.

□ **Mochevina (mg/dl):**

- O‘rtacha 34.0 mg/dl, standart xato 2.83 mg/dl.
- Maxsus minimal 30.0 mg/dl, maksimal 38.0 mg/dl.
- Mochevina faoliyatining ko‘rsatkichi bo‘lib, uning o‘zgarishi

muammolarga ishora qiladi.

□ **Elektrolitlar (mkv/l):**

- O‘rtacha 141.0 mkv/l, standart xato 0.50 mkv/l.
- Maxsus minimal 140.0 mkv/l, maksimal 142.0 mkv/l.
- Elektrolitlar darajasi mutanosib bo‘lib, bu organizmda suv va tuzning

barqarorligini ta‘minlashga yordam beradi.

Muhokama

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, ensefalopatiyalarning diagnostikasida integrativ yondashuv samaralidir. Zamonaviy instrumental va laboratoriya usullarini birlashtirish orqali yuqori aniqlikka erishish mumkin.

Davolash imkoniyatlari

1. **Toksik ensefalopatiya:** zararli moddalarni detoksikasiya qilish.
2. **Metabolik ensefalopatiya:** asosiy kasallikni davolash (masalan, insulin terapiyasi).
3. **Ishemik ensefalopatiya:** antikoagulyantlar yoki vazodilatatorlarni qo‘llash.
4. **Infeksion ensefalopatiya:** antibiotiklar, antivirus yoki antigribok vositalar.

Profilaktika strategiyalari

1. Zararli odatlardan qochish.
2. Bosh miya shikastlanishlari xavfini kamaytirish.

3. Metabolik kasalliklarni erta aniqlash va nazorat qilish.
4. Reyningga muvofiq to'g'ri ovqatlanish va faol hayot tarzi.

Xulosa

Ensefalopatiyalar jiddiy nevrologik patologiyalar bo'lib, ularning erta aniqlanishi va davolashi bemorning hayot sifatini sezilarli darajada yaxshilaydi. Mazkur maqolada kasalliklarning patogenezi, tashxisi va davolash strategiyalari yoritilgan bo'lib, ular tibbiy amaliyotda muhim ahamiyat kasb etadi.

Tavsiyalar: Zamonaviy tibbiyotda profilaktika va erta tashxis strategiyalariga alohida e'tibor qaratish kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimov A. Ensefalopatiyalarning patogenezi. Toshkent: Ilm Ziyo nashriyoti, 2023.
2. Baxtiyorov R. MRT va KT diagnostikasi. Toshkent: Tibbiyot nashriyoti, 2022.
3. Shodiev X.K. Nevrologiya asoslari. Toshkent: Ilm Ziyo nashriyoti, 2021.
4. Mamatqulovich K. Y. Me'da osti bezi o'tkir va surunkali pankreatit kasalliklarini gistomorfologik tahlili //American journal of applied medical science. – 2024. – T. 2. – №. 3. – S. 49-53.
5. Mamatqulovich K. Y. et al. Glomerulonefrit kasalligida klinik laborator tahlillarning o'rni va samaradorligi //American journal of applied medical SCIENCE. – 2024. – T. 2. – №. 3. – S. 112-120.
6. Mamatqulovich K. Y., Ismatulloevich X. I., Xabibullo o'g'li C. S. Ko'kyo'tal kasalligi va uni oldini olish chora-tadbirlari //American journal of applied medical science. – 2024. – T. 2. – №. 4. – S. 18-21.
7. Mamatqulovich K. Y., Fayzullayevna R. S. Husnbuzarlar etiologiyasi, klinikasi va davolash chora-tadbirlari //American journal of applied medical science. – 2024. – T. 2. – №. 3. – S. 126-130.
8. Kenjayev Y. "Bio eko texno" ma'suliyati cheklangan jamiyatga qarashli maishiy chiqindilarni saralash va qayta ishlash korxonasi xodimlarining salomatligi //TISU ilmiy tadqiqotlari xabarnomasi. – 2023. – T. 1. – №. 2. – S. 172-176.

